

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած չէ, ամբողջ 16րդ շրջանի (900 սեպտ.—901 յուլիս) բաժնորդագրին է 20 ֆր. կանխիկ: Կարելի է նաև բաժնորդագրուել քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2 ֆր. հաշուելով և 1901 յուլիս ամսէն աւելին չանցնելու պայմանով:

Նամակ և ծրար պէտք է զրկել հետևեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France).

ԺԶ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 10

1900 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 7

1900 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 25 (Հ.Տ.)

ՋՈՐԾԱՅԱԲԺ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, հաւանաբար և կտրուածքով կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագրաձուլել հրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակայքը 1 սանդիակարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիակարժէ:

Les annonces, en français et en arménien sont reçues, aux bureaux de Rédaction: Rue Glandevès, 17.

ԲԱՅՈՒԱԾ Է ԲԱԺՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”

ԺԶ ՇՐՋԱՆԻՆ

(1900 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ—1901 ՅՈՒԼԻՍ)

Արմենիայի ամբողջ 16րդ շրջանի բաժնորդագրին է 20 ֆրանք որ կարելի է նաև մաս առ մաս զրկել, 10 կամ 5 ֆրանքով:

—Ամեն ֆր. որ Արմենիայի Օժանդակ կը գրուի, իրենց համար ստացած մէկ օրինակ Արմենիայէն դատ՝ որի բաժնորդագրինը 20 ֆր. է, քանի՜ օրինակ Արմենիա որ ուզեն, կը զրկուի իրենց հասցէով և իրենց ծրարի մէջ գրուած, ամէն մէկ օրինակի տարեկան բաժնորդագրինը 10 ֆրանք և կամ որ նոյնն է, ամսական մէկ ֆրանք միայն հաշուելով:

—Ամեն ազգի ու երկրի մէջ ընդունուած սովորութիւն մ'է որ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ ԲԱԺՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԱՆԺՈՒԿ ԿԸ ՎՃԱՐՈՒԻՆ:

—Արմենիայի այն հին բաժնորդներ որոնք 15րդ շրջանին համար 20 ֆրանք ախոյոյովին վճարած էին, իրենց հին հաշիւ փակուելու համար իրաւունք պիտի ունենան ներկայ 16րդ շրջանի մինչև 11րդ թիւն ստանալու. հետևապէս այս 16րդ շրջանի մինչև վերջին իրենց բաժնորդագրին վճարած լինելու համար 17 1/2 ֆր. միայն կը պարտին զրկել, իսկ այն հին բաժնորդներ որոնք ներկայ 16րդ շրջանին համար ալ 20 ֆր. զրկած են արդէն, կը խնդրենք որ հաճին իմացունել մեզ թէ ինչպէս կ'ուզեն կարգադրել իրենց այդ 2 1/2 ֆր. պահանջը. եթէ կը փափաքին, իրենց ընտրած գիրքերէ 2 1/2 ֆր. արժէքով կը զրկենք իրենց (եթէ իրենց ուզած գիրքն աւելի արժէ, տարբերութիւնը մեզ զրկուելով). իսկ եթէ կ'ուզեն, փոստով իրենց կը վերագրաձուլենք այդ 2 1/2 ֆրանքը:

—Արմենիային իր 16րդ շրջան թեւաւ կոխելով հրատարակուած չիտած գրուած համար, մեր բարեկամներէ շատերի խորհուրդին հետեւելով, վերսկսած ենք շարունակել հրատարակութիւնը, առ այժմ չարաթը մէկ թերթ հանելով և խոստանալով շուտով սկսիլ նորէն, երբ հանգամանքները ներքին, շարաթն երկու թերթ տալու:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Արմենիայի հին բաժնորդներին. — Միջին ճանքան. — Վեհ. Շահի տեսակցութիւնը մեր կարողութիւններէ. — Հայեր ի թիւեր. — Հայեր ի Ռուսիայ. — Հայեր ի Ռուսիա. — Սասունի ֆեցիք յաճախողը. — Նոր հրատարակութիւններ. — Մեր «Բանասիրական». — Նուիրատուութիւններ Արմենիային. — Փորձիկ սուրճանգակ. — Գերմաների ռուսացումը Ռուսիայի մէջ. — Ռուսական երկարողիներ Պարսկաստանի մէջ. — Թիւրքիական լուրեր. — Ծանուցումներ. — Բանասիրական (Վարպետ Փանոս Թովալ-Մկրտչեան):

ԱՐՄԵՆԻԱԻ ՀԻՆ ԲԱԺՆՈՐԳՆԵՐԻՆ

Առաջիկայ 11րդ թիւով կը վերջանայ Արմենիայի 15րդ շրջանի բաժնորդագրինը մինչև 1900 մայիսի վերջ վճարած բաժնորդներին մեր պարտք, որ ունեցած էինք, սովորականին համեմատ մայիսի վերջին փոխանակուելով, իրենց վերջեր գաղտնիցուելով հրատարակութիւնը. ինչպէս արդէն ծանուցուած է, 15րդ շրջանի բաժնորդագրին ամբողջովին վճարած բաժնորդներին այդ 2 1/2 ֆր. (11 թիւ) պահանջ 16րդ նոր շրջանին անցուած լինելով, ներկայ 16րդ շրջանին համար անոնք պէտք է զրկեն միայն 17 1/2 ֆր., որով վճարած կը լինին 16րդ շրջանի 12րդ թիւէն մինչև վերջը. իսկ մեր հին բաժնորդներէ անոնք որ չնայելով մեր ազդարարութեան, դարձեալ 20 ֆր. զրկած են այս 16րդ շրջանի համար, պէտք է գիտնան որ «Արմենիա»-ի հաւանք ունէ լուրջաւորուած անհապառարկութիւն կը հրատարակուի իր անունի և մականունի:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՓԱՆՈՍ ԹՕՓԱՆ-ՄԿՐՏՉԵԱՆ

Ընթերցողներին չեմ կարծեր թէ ձանձուր լի լինի մի քանի տողերովս ծանօթանալ այն գեղեցիկ դէմքի հետ, որին նուիրուած է ներկայ գրողիս և որի կեանքը ինչպէս դեռ մօտեւոր, կոռուի դաշտի վրայ, ողբերգական մահերէն մէկովը (1895 հոկտ. 26ին):

Հայ յեղափոխական բեմին վրայ այնքան բազմութեամբ տգեղ տիպեր երևան եկան որ մեր նկարագրել ուզած հերոսներին նման տիպերն ևս հասարակութեան ներկայացուցելը անհրաժեշտ է, կազմուած միակողմանի յոռետեսութիւնը մեզ:

սկզբնատառերով միայն և կամ իր գիտած կեղծանունով մը. Այս պարագայի մէջ աւելի գոհ կը լինինք եթէ նուիրատուներն իրենք իմացունեն մեզ թէ ինչ կերպով իրենց անունի դերուելուն կը հաճին:

Աւելորդ կը համարենք կրկնել մեր հին բաժնորդներէ անոնց ալ որոնք իրենց պարտք դեռ չեն վճարած, փութալ իրենց այդ պարտքի հաշիւն ալ մաքրելու որ մենք զիւրութիւն ունենանք մեր ուղածի պէս առաջ վարելու Արմենիայի գործը: Մեր բաժնորդներին իրենց պարտք կատարելու փութալ թախանութենէն և բաժնորդագրինը կանխիկ վճարելու սովորութենէն կախում ունի Արմենիայի յառաջիկուն թիւնը. Երբ կը դառնան մի քանի այնպիսի անձեր որ մինչև իսկ նուիրատուութիւններով մեզ քաջալերելու չորհրդէն են, շատ խոտապահանջ չենք լինիլ եթէ խնդրենք մեր բաժնորդներէ ալ որ գէթ իրենց ստացած լրագրի բաժնորդագրինը կանխիկ վճարելու պարտքներին կատարեն, ինչպէս այդ ընդունուած սովորութիւն մ'է լրատուութեան համար ամեն երկրի մէջ:

ՄԻՋԻՆ ՃԱՆԱԼՆ

(Շար. Թրդ քուսն)

Ռուսէն կլուելու աւելի յարմար պատահ մ'են Պուլկարները և արդէն այդ ճանապարհի մէջ ինչպէս էին (ու. չաղրութեամբ կարգալայս մասնագործութեան մեր հրատարակած «Միպուլկար հայրենասէր—Չաքարիա Սիմոն»-ի նովի յիւսիս յիւսիսները). բայց Սովորներին միջոցով իրենց մէջ տարած:

մացունելու համար: Յիրաւի երբ այս վերջին 8-10 տարիների մէջ ետեւէ ետեւ տեսանք դաւաճանութեան դրօշակը բարձր բռնած՝ նախկին ազգանուէրներ, 5-6 ֆրանքով ազատութիւն ձեռք բերել յուսացող շահադէտ հայրենասէրներ, պէտք մը հուշակուելու տեղով՝ յեղափոխական հոսանքի մէջ նետուող եռանդոտներ, քանի մը գնդակով յաղթանակներ ձեռք բերել երազող միամիտներ, դրսի կողայրներին օգնութիւնը շահագործողներ և այդ օգնութեան համար իրենց ուղղութիւն փոխող մուրացիկներ, պէտք է արդար լինինք նկատելով որ ազնուութիւնը, սոսկալի չարաբանքների տակ մարտիրոսական համբերութիւնը, իր ըրած ծառայութեան մեծութեանը անգիտակից համեստութիւնը, անվրդով,

ուիլ սկսած ազգային կրթութեան և ազգային գաղափարի շնորհով յաջողեցան իրենց այդ մեծ ինքնավարութիւն ձեռք բերել, նոյն իսկ այն Ռուսի օգնութեամբ որմէ կլուելու վտանգին ենթարկուած էին:

Միթէ՞ Ռուսը չէր — որ մեզ պիտի կլէ ըսելով կը վախնանք և կը յուսահատենք հայութեան ապագային — որ մեր հայկական խնդիր եւրոպական միջազգային դաշնագրի մը մէջ մտցունելուն, Պէրլինի դաշնագրի 61րդ յօդուածը դառնալուն սկզբնապատճառ եղաւ, նախ Սան Ստեֆանոյի դաշնագրի 16րդ յօդուածը նուիրած լինելով «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ (Arménie) մէջ բարեկարգութեան մտցունելու պէտքն»-տե. զական պահանջների համեմատ: Եւ Սուլթան Համիտին իր ներկայացուցիչների միջոցով ստորագրել տուաւ այդ պարտաւորութեան յանձնառութիւնը և «Հայաստան»-ի մը հիմաւալ գոյութիւնը, թէ և այժմ հանգամանքների փոխուելէն օգուտ քաղելով սա, նորէն եւր կը հաւածէ այդ բառ գիրքերի մէջէն, այնպէս որ թիւրքիա լրագրիները չեն կարող մինչև իսկ «Հայաստանեայց եկեղեցի» գրել, այլ ստիպուած են կրճատելով գրել «Հայեկեղեցի»:

Քաղաքականութիւնը կրնայ փոփոխուիլ ժամանակի հանգամանքներին և ազգերի ունեցած պատրաստութիւններին ու վիճակին համեմատ: 1878ին Ռուսիա կուզէր Մեծ Պուլկարի մը ստեղծել Սան Ստեֆանոյի դաշնագրով. Անգլիա ընդգրկմացաւ և Պէրլինի դաշնագրով 2 կտոր բաժնուեցաւ Պուլկարիան որի մէկ մասը,

յամառ աշխատութիւնը, վերջապէս սկզբունքի հաւատարմութիւնը և հոգիի անկախութիւնն ալ իրենց մարմնացած տիպարներ ցոյց տուին հայ անհատների մէջ. ասել չեմ ուզեր իդէալին բարձրութեան շատ մօտ հասած անձեր, որովհետեւ չեմ ուզեր իրականի սահմանէն դուրս ելնել, սակայն և այնպէս հասարակութեան և իդէալին մէջտեղ կանգնած այնքան բարձրութիւններ որքան հայ հասարակութիւնը կրնայ ծնիլ և որոնք, ինչպէս բնական է, բոլորովին գերծ չեն կրնար մնալ իրենց ծնող և շրջապատող հասարակութեան թերութիւններէն. այսու ամենայնիւ այդպիսի հասարակութիւն մ'ալայդ չափաւոր բարձրութիւններին օրինակ ունենալով կրնայ քալել դէպի իդէալը. աւելի բարձր ազգերի իդէալա-

Արեւելեան Ռումէլի, օսմանեան վիլա-
յէթ (Նահանգ) մը դարձաւ առանձնա-
շնորհումներով: 1886ին Պուլկարներն
իրենք եւան միացուցին այդ բաժնուած
երկու կտորները և Անգլիա պաշտպան
հանդիսացաւ իրենց ու թիւրքը չը
համարձակեցաւ զօրք հանել Պուլկար-
ներն վրայ: մինչդեռ այս անգամ Ռուսը
ընդգրկեց Պուլկարներն վրայ քաղաքը
և երբ այդ կողմէ չյաջողեցաւ, Սեր-
պերը դրդեց եղբայրասպան կոռւի մը
Պուլկարներին դէմ և միննոյն ժամա-
նակ իր բոլոր զինուորականներ քաղեց
հաննց Պուլկարիէն: Իսկ երբ Պուլ-
կարներ իրենց Ալեքսանդր իշխանի
հրամատարութեամբ յաղթեցին Սեր-
պերին և միանգամայն յաջողեցան
իրենց երկրի միութիւն, Ռուսիա այդ-
բան երբեք չներեց Ալեքսանդրին և
այնչափ մեքենայութիւններ դարձուց
մինչև գահընկեց ըրաւ զայն:

Իրաւ է թէ թիւրքի մէջ հայու-
թեան դէմ եղած հալածանքները
չառ սոսկալի բաներ են. բայց առոնք
որչափ ալ սոսկալի լինին, պէտք չէ
յուսահատեցունեն մեզ հայութեան ա-
պագայէն և անտարբերութեան մղն:
Ընդհակառակը: Եթէ արդէն մեռած
չենք, հալածանքը մեզ չը ստիպեր ան-
տարբեր և անշարժ մնալու, այլ կը
մղէ աւելի շուտ յառաջ երթալու, դէպի
մեր ազատութիւն:

Մենք մեր ցաւեր միայն կը զգանք.
մեր նախնիք եթէ կարենային ինչու
ենել. անոնք ինչեք քաջած են
թիւրքերի ձեռքէն. հարկւարտ տա-
րիներ զանազան տեսակ չարարանք-
ներ ու փորձանքներ, երկարատե
բանտարկութիւններ, սրածութիւն,
սով, երկրաշարժ, ահազին բազմու-
թեամբ գաղթականութիւն մինչև իսկ
Եւրոպայի զանազան աշխարհներ և
բազմադիմ վտանգներ անցուցած են.
այսու ամենայնիւ հայութիւնը բնաջինջ
չէ եղած:

Շատ հեռուն չերթանք. հարցնենք
մեր պապերի թէ ինչեք քաջած են
նոյն իսկ կ. պօլսի մէջ Ենիիշէրիներ
ձեռքէն (օսմանեան պատմութեան ծա-
նօթ եղողներն յայտնի է որ նոյն իսկ
Ենիիշէրիներ գունդեր կազմուած էին
քրիստոնեայ պատանիները տաճկա-
ցունելով). առաւօտ շուկայն իր աշխա-

կան տիպար անհատներ ձգտումներն և
առաջնորդող ոգին իրեն կրնան անմա-
շելի լինել նախնաւոր:

Ես այստեղ չեմ կրնար ներկայել հայ
լէւսի մը, Զաքարիա Սթոյանով մը այն
նկարագրով որով նոքա կերպին պուլկար
հասարակութեան մէջ. սակայն և այնպէս
այն երիտասարդ Հայն ալ. Ուսթան՝ որի
կորուստը այժմ իր բոլոր ընկերներ կող-
բան և ծանօթները կախստան, սովորա-
կան մարդերէ շատ բարձր կանգնած էր
իր սրտի և մտքի յատկութիւններով:

Այս երիտասարդ՝ բազմաթիւ ուրիշ
երիտասարդներ պէս իբր պատուական
հանք հողի ծախքերն մէջ կորսուած,
ծածկուած կրնար մնալ ընդ միշտ եթէ
վանի մի ուրիշ եռանդուն զաւակի չը
հանդիպեր որի կենդանութիւնը թոյլ չը
տար մեզ աւելի յայտնի և աւելի ընդար-
ձակ գրել իւր մասին և որի գլխաւոր
արժանիքն էր ժողովրդի հասարակ դասի

տանքի գնացող Հայի ընտանիքն ա-
պահով չէր թէ երեկոյին պիտի կրնայ
ողջ առողջ տուն վերադառնալ իր տան
զլխաւոր. հասարակ Ենիիշէրի մը իր
թուրի լաւ սրուած լինելը կրնար փոր-
ձել փողոցին մէջ կեանքի մը գլխին
վրայ: Այլ սակայն մեր պապեր թիւր-
քին աւելի վարագ առնենք յաջո-
ղեք են պահպանել հայութիւնը իրենց
ժամանակի պահանջներին և ըմբռնած
գաղափարի համեմատ, ժամ չինելով
և երբեմն ալ այդ եկեղեցիի կից դըպ-
րոց մը հաստատելով ևս: վերջա-
պէս յաջողեք են հայութիւնը հասցու-
նել մինչև մեր օրեր: Իսկ մենք որ ա-
ւելի յառաջդիմակա և համեմատապէս
աւելի ապահով ժամանակի մը մէջ
կապրինք, ուր Եւրոպան ալ այն հին
ժամանակների պէս չըողար թիւրքէն
և քիչ թէ շատ քրիստոնեայների
պաշտպանութեան համար կը միջամտէ
թիւրք կառավարութեան գործերին,
չենք ամչնար որ յուսահատենք մեր
հայ ազգութիւն պահպանել և փրկե-
լէ և անտարբեր կենալով բան մը չը-
նենք մեր ապագայի համար:

Օրինակառենք գոնէ՝ Հրեայներէն
որոնք մեզնէ հազար անգամ աւելի
պատճառներ ունին յուսահատելու.
բայց գրեթէ 19½ դարէ ի վեր որ
իրենց վերջին անկախութիւն (Մակա-
յեցիների թագաւորութիւնը) կոր-
սնցուցած են, կապրին դեռ աշխարհի
վրայ, չեն բոլորովին ջնջուած և այսօր
իսկ դեռ կը յուսան և կաշխատին հը-
րէական պետութիւն մը հիմնել Պա-
ղեստինի մէջ: Ահա ազգ մը որ թուով
մեզի չափ է գրեթէ. բայց ոչ մէկ ազգ
չունի կրօնակից որ իրեն համակրէր,
պաշտպան հանդիսանար. քրիստոն-
եայներէն ատուած ու հալածուած,
մահմետականներէն անարգուած ու
խայտառակուած այդ ջֆուտ ազգը՝
մօտ 2000 տարի է որ իր անկախու-
թիւն կորսնցուցած, իր հայրենիք
կորսնցուցած երկրէ երկիր կը թա-
փառի ու ամեն տեղ կատեն ու կը նա-
խատեն զինք, իր ազգային լեզուն կոր-
սնցուցած՝ ամեն տեղ բոլորի պէս իր
գտնուած երկրի լեզուն կը խօսի, մի
միմակ կրնաքով կապուած են իրար
հետ և յայտնի է թէ այս նիւթապաշտ
ժամանակների մէջ կրօնքն ալ ինչ-
պիսի թոյլ կապ մը դարձած է: այսու
ամենայնիւ, այդ թոյլ կապով իրար

զաւակներին քիւրամատչելի դարձնել
յեղափոխութեան և ազատութեան խըն-
դիրները և այդ խոնարհ բայց բարեբեր
դասակարգէն առաջ բերել յեղափոխու-
թեան ամենէն կարեւոր ոյժեր: Վարպետ
Փանոսն ալ այդ ժողովրդական գործիչի
անձնական ղոհարբութեան և գործու-
նէութեան օրինակէն ազդուելով, նորա
գաղափարներին բոլորովին անձնատուր
եղած ժողովրդի զաւակ մ'էր: Նախկին
զուարճասէրը, խաղի և կոռի խուճարի
պարագլուխը, կոկիկ, ուսեալ դասակար-
գերի նշանաւոր հեգնողն ու հալածողը՝
յիշեալ գործիչի ազդեցութեան տակ՝ յե-
ղափոխական ամենէն ուսեալ դասին ան-
դամ դարձաւ, տգէտ դասակարգութեան
Սողոմն էր նա որ վերածուեցաւ ժողո-
վրդապետութեան առաջնախի:

(Շարունակելի)
Մ. Ա.

հետ կապուած և աշխարհի շուրջ կողմ
ցիրուցան սփռուած այդ խեղճ ազգ,
որ, մեր խելացի Հայերի դատողու-
թեամբ, շուրջ գիրով կատարեալ խնթ
մը պէտք է լինի որ մտքէն անցունէ
Երուսաղէմը ազատել մի օր Մահմէ.
տականների և քրիստոնեայ հօր տէ-
րութիւնների ձեռքէն և նորէն իրեն
համար անկախ հայրենիք մը դարձու-
նել, այդպիսի գաղափարով մը կապրի
դեռ աշխարհի վրայ իբրև հրեայ ազգ,
չէ յուսահատեալ դեռ բոլորովին և այս
վերջին տարիներ Սիւնեականների շար-
ժում մ'ալ սկսած է այդ նպատակով:

Այդ Հրեայներէ շատ աւելի ստոր
եղած պէտք է լինիք մենք յուսահա-
տելու և անտարբեր կենալու համար:
(Շարունակելի)
Մ. Փ.

**ՎԵՆ. ՇԱՀԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
ՄԵՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԵՏ**

Էջմիածնէն կը հեռագրեն թէ վեհ.
Շահը եւրոպական ճանբորդութենէն
իր մայրաքաղաք վերադարձած մի-
ջոցին, հոկտ. 16/29ի երկուշաբթի օր,
կէսօրէն վերջ, յատկապէս Էջմիածին
հանդիպեր և փառաւոր կերպով ըն-
դունուեր է Ամենայն Հայոց Մկրտիչ Ա.
կաթողիկոսէն:

Շահը այնչափ դոհ եղեր է իր այդ
տեսակցութենէ որ մեկնած միջոցին
վեհ. կաթողիկոսին նուիրեր է Առիւծ
և Որեգակի ազամանազարդ պատ-
ուանշանը:

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻԻՐԻԻԱ

Պատրիարքարանն որոշեր է մաս
նաւոր գրութեամբ մը շնորհաւորել
Ս. Հայրապետին, վեհ. Շահէն ընդու-
նած Առիւծ. Արև ակնանկուռ պատ-
ուանշանին առթով:

Աղթամարի և չըջալայ գիւղերի
քահանայներն ու երեւելի Հայերը հան-
րագրութիւնով մը խնդրեր են պատ-
րիարքարանէն որ Աղթամարի կաթո-
ղիկոսական Տէրապահ Տ. Արսէն վար-
դապետ եպիսկոպոս ձեռնադրուի:

Բ. Դուռէն մեր Պատրիարքա-
րանի հաղորդուեր է Սուլթանի մէկ
իրատէն որի համեմատ 10 Հայ տղա-
ներ պիտի կրնան ձրիապէս գիշերօ-
թիկ աշակերտ ընդունուիլ կայսերա-
կան Լիւէին մէջ: Կրթական նախարա-
րութիւնը պաշտօնագրով մը մեր
Պատրիարքարանի յանձնարարած է
ընտրել այդ աշակերտներ, իրեն ներ-
կայացունելու համար: Պատրիարքա-
րանն ատոր համար յատուկ յանձնա-
ժողով մը կազմեր է որ պիտի ընտրէ
նաև 5 ուշիմ պատանիներ որոնք Յը-
րանսա պիտի ղրկուին բարձրագոյն
ուսում ստանալու համար:

Կ.պօլսի լրագիրներն մէջ հրա-
տարարուած ազգի մը համեմատ, հոկտ.
22/4 նոյի կիրակի օր հոգևոր պաշ-
տօն մը կաաւարուած կը լինի Ռոպէրթ
Քօլէճի մէջ, այդ վարժարանի հիմնա-
դիր հանգուցեալ Տօթթ. Համլինի յի-
շատակին համար: Յայտնի է որ այդ
վարժարան տուած է մեզ բազմաթիւ
ուսեալ և բարեկիրթ հայ երիտա-

սարդներ և Տօթթ. Համլին յատկա-
պէս Հայերի բարեկամն եղած է իր
բովանդակ կեանքի մէջ:

Այդ առթով «Բիւզանդիոն» հա-
ղորդած է և հետեւեալը:

«Տօթթ. Համլին իր մահուանէ տա-
րիներ առաջ պատրաստած կտակին
մէջ յանձնարարած է որ իր թաղման
արարողութիւնը հայերէն լեզուաւ
կատարուի և Հայեր տանին իր դա-
գաղը, փորեն իր գերեզմանը և իրենց
ձեռքով յանձնեն զինքն հողին: Իր
մահուան անակնկալ պարագայից
պատճառաւ իր կտակին մանրամաս-
նութիւնները կարելի չէ եղած գոր-
ծադրել: Բայց Հայերը մեծագոյն դեք
մը կատարած են թաղման հանդէսին
մէջ յիմարիկա և հայերէն լեզուաւ ա.
ղօթքներ եղած են: Տօթթ. Համլին
քաջ ծանօթ էր մեր նոր և հին լեզ-
ուաց: Նոյնպէս հայագէտ են գրեթէ
իր բոլոր՝ զաւակները, ի մասնաւորի
իր անդրանիկ զաւակը, Տիկին Ուօշ-
պըրն, Ռոպէրթեան վարժարանի այժ.
մեան նախագահին կինը, Տօթթ. Համ-
լինի սիրական դուստրը:»

Երզնկայի առաջնորդ Տ. Դանիէլ
վ. Յակոբեան կ. պօլսի լրագիրներին
մէջ գրութիւն մը հրատարակած է
որի մէջ կըսէ թէ եկեղեցիների և
վարժարանների միութեան խնդրին
պատճառով թէն բողոքներ եղան Ս.
Երրորդութիւն եկեղեցիի թաղեցի-
ներէն, բայց անոնցմէ ոչ ոք այդ պատ-
ճառով զնացած բողոքական եկեղե-
ցիին յարած է:

Դերվանի Բիրիչ և Բագառիչ
գիւղերին մէջ, ինչպէս և խնուսի Գա-
րա. Բէօբրի գիւղին մէջ գաղորդներ
բացուեր են, Պատրիարքարանի նը-
պաստից յանձնաժողովի ղրկած օգ-
նութեամբ: Յանձնաժողովը մտադիր
է Բասենի մէջ ալ գիւղական դպրոց
մը բանալու:

Ակնի հրաժարած տեղապահ Տ.
Արիստակէս վ. խաչատուրեան կ.պօլս
հասեր է, իր կուրծքի հիւանդութիւն
դարմանելու համար: Էրուսաղէմի
միաբաններէն է որ 3 տարի Դամաս-
կոս պաշտօնավարած է, 1 տարի Պէյ-
րուս, 6 տարի չափ Բիւր և ի վերջոյ
1 տարի ալ Ակն:

ՀԱՅԵՐ Ի ՌՈՒՄԵԼԻԱ

Պուքրէշէն գրուած թղթակցու-
թեան մը նայելով, այդտեղի Հայերն
մէջ զարթունում մը սկսած է իրենց
հին թաղական խորհուրդի ճանկերէն
ազգային վարժարանը ազատելու, զեղ-
ծումները վերցունելու և եկեղեցին ու
դպրոցը աւելի բարեկարգ վիճակի մը
մէջ դնելու համար:

Այս առթով ժողովներ կը գումար-
ուին, վիճաբանութիւններ կը լինին և
իրենց ազգային խնդրով կը զբաղե-
ցունեն նաև տեղական ուսմաներէն
մամուլը:

Վարժարանական բարեկարգու-
թեան և ազգային կառուածների բար-
ւոք անտեսութեան համար ցոյց տըր-
ուած այս նախաձեռնողութեան գըլ-
խաւորներ կը հանդիսանան Տիարներ
Անտոն Ալթունեան, Մանուկ Դևուդ-

եան, կարապետ Թովմասեան, Խաչիկ Ասլանեան և այլն :

ՀԱՅԵՐ Ի ՌՈՒՍԻԱ

Տփղիսի լրագիրներէն քաղուած են հետեւեալները :

Հուսարուութեան միջոցով բացատրել է որ Հայոց քեռական հոգևոր պարտքներուն և գեորգեան ձեռնարկուն ուսումնական իրաւունք չունին Հայոց եկեղեցական ժխական ուսումնարաններում դաս աւանդելու, և ինչ ինչ արտօնութիւններ չեն վայելում, ինչպէս բարձրագոյն վարժարաններէ ելած ընթացաւարտները, ինչ վերաբերում է այդ կարգի անձերին, որ ներկայումս ուսուցչութիւն են անում Հայոց եկեղեցական ժխական ուսումնարաններում, այն անձերից առայժմ կարող են թողնուել միայն նրանք որոնք աչքի են ընկել իրենց եւանդուն ու օգտակար ծառայութեամբ :

— Ալեքսանդրապոլից գրում են թէ այս օրերս պատիւ ունեցել են տեսնելու Միխայիլի Միքայէլի թեան անգամ Հ. Գարբիէլ Վ. Նահապետեանի նկարած 60 կտոր նկարները, որոնք ներկայացնում են Հաղթատի, Սանահինի, Էլմիաճնի, Երևանի և Սևանի մենաստանները, իրանց շրջակայքով, նոյնպէս և Արարատ ու Արագած լեռների սքանչելի նկարները : Թարգմանի հայր նկարիչը այս ամառ անձամբ շրջել է այդ բոլոր տեղերը, իր հետ ունենալով Հ. Սարգիսի թանկեղանքներ և նկարիչ Պ. Ֆետիսովի նա մտադիր է լրացնել մօտ 100 պատկերներ և հրատարակել գեղարուեստական բացատրութիւններով ու ծանօթութիւններով մի գրքի մէջ և նշելով վեներաբլի Միխայիլի Միքայէլի թեան 200 ամսայ յորեկանին, որ, ինչպէս յայտնի է, պիտի տօնվի եկող տարի :

ՍԱՍՈՒՆԻ ՔՆՆԻՉ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ

Սուլթանի թիկնապահներէն Լևկէր փաշա, Կ. պոլսի վերաքննիչ ատեսանի անգամ Լևին պէյ և վեռաբեկ ատեսանի արձանագրիչ քարտուղար Մէհմէտ Թէվֆիկ պէյ որոնք Բ. Դրան կողմէն Սասուն զրկուած էին, Սպահանքի կողմորածի գործը տեղին վրայ քննելով ստուգելու պաշտօնով, հոկտ. 11/24ին Կ. պոլսի վերադարձած են :

Աւելորդ է ըսել թէ այդ թիւրքական քննիչ յանձնաժողովի կազմութիւնը կատակախաղ մ'էր միայն, և ընդմիջման փրկելու և խնդիրը քննարկելով խեղդելու համար :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալները :

ԲԱՆԱՍԻՐ հնախօսական, պատմական, լեզուաբանական և քննական հանդէսի Բ տարիի Բ պրակը որի բովանդակութիւնն է :

Notes sur la conjugaison arménienne. A. MEILLET. — Note sur la flexion des noms en -i. A. MEILLET.

xion des noms en -i. A. MEILLET. — Note sur le mot տերութիւն. A. MEILLET. — Աւետիք պատրիարք Հայոց. Կ. Յ. Բաւմաշեան. — Հնագոյն Հայ գրչագիրն. Մ. Յովհաննէսեան. — Դր. Մագիստրոսի «Դամագոսական» թղթին Մեկնութիւնը ի նմին իսկ Մագիստրոսէ. Նորայր Ն. Բազան. — Գուցակ հայերէն ձեռագրաց Ազգ. Մատենադարանին Պարիսի. Կ. Յ. Բ. — «Ամանոր» և «Վանատուր» բառերը (Թաւելուած ի Հարցափորձն Պրոֆ. Կարէի Նոր գրուածքին. Ս. Վ. Պարոնեան. — Մատենախօսութիւն հայկական (Մատենացանկ). Ս. Վ. Պարոնեան :

ԲԱՆԱՍԻՐ տարեկան գինն է 20 ֆր. և վեցամսեայ 10 ֆր., կանխիկ վճարելի : Մէկ գիրքը կարժէ 6 ֆր. : Հասցէ՝ Basmadjian 112, Bd. Rochechouart PARIS

ՀԱՆԴԵՍ Սօցիալիստական օրգան. Տնտեսական, Գաղաքական, Հասարակական ամսագիր :

Հայ սօցիալիստների հրատարակած այս ամսագրի՝ որի ուղղակի նպատակն է, ինչպէս իրենք կը յայտարարեն, ընկերվարական գաղափարներ տարածել հայ ազգին մէջ և որ սկսած է հրատարակուիլ օգոստոս ամսէն ի վեր, տարեկան բաժնորդագրին է Ամերիկայի համար 3 տալեր, վեցամսեայ 2 և եռամսեայ 1½ տալեր. 1 թերթը 30 սենտ : Տաճկաստանի, Եւրոպայի և այլ երկրներին համար տարեկան 15 ֆր., վեցամսեայ 8 ֆր., եռամսեայ 4½ ֆր. և մէկ թերթը 1½ ֆր. : Կերելի թէ Ռուսաստան ալ կրնայ մտնել, որովհետեւ Ռուսաստանի համար մասնաւոր բաժնորդագրին նշանակուած է :

Բաժնորդագրինը կանխիկ է և ամսագիրը ուղարկուած է միայն բաժնորդներին :

Թղթակցութիւններ և բաժնեզին ուղարկել հետեւեալ հասցէին.

M. F. Wander
Rédaction du «Handès»
(Suisse) GENEVE

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՔԱՐՈՂՈՎ. Գրեց Բոպէթ Ջ. Ինկիլթաթ. Թարգմանեց Երուսաղիմ. Իգնատիոսեան. 1900. գին 15 սենթ Ամերիկայի Մ. Նահանգներին մէջ :

(Տարօրինակ բան մը հրատարակած լինելու մարմալէն բռնուած կերելու սոր թարգմանիչը. եթէ ոչ, չենք կըրնար մեկնել թէ ինչո՞ւ այսպիսի միջոցի մը մէջ որ կրօնամոլ թիւրքերէն հալածուելով կը փախչին կապաւտանին Հայեր Ամերիկայ, ատոնց մէջ ելած է տարածել տետրակ մը որ եկեղեցականներին յանցանքները եկեղեցիին վրայ նետելով, կը քարոզէ թէ «մինչդեռ ձեռնարկող քրիստոնեայները կը փորէին խորհրդներու աչքերը», Մուհամմէտի հետեւողները մարդկութեան օգտին կը ծառայէին գիտութիւններ տարածելով) : և կը յարէ թէ «Լաւ է գիտնալ թէ մենք պարտաւոր ենք Մուհամմէտի հետեւողներուն քանզի անոնք ձգած են հիմքն արդի գիտու-

թեանց : Լաւ է գիտնալ թէ մենք պարտաւոր ենք եկեղեցւոյն կամ քրիստոնէութեան ունեւորակար իրո. ղոքեան համար» (Երես 35) : Մենք չենք ուզեր քննադատութեան ենթարկել հոս մեր ստորագծած տողերն ուրոնք ինկըրսօի կը պատկանին. այլ կը մտածենք թէ ի՞նչ միտք ունի տարածել մահմէտականներէն հալածուած հայ ժողովրդին մէջ այսպիսի գաղափար մը թէ մահմէտականութիւնը քրիստոնէութեանն աւելի՝ օգտակար եղած է մարդկութեան, մինչդեռ հայրենիքին մէջ ալ թիւրքերը կը ստիպեն արդէն մահմէտականացունել Հայկեր, բռնի ջնջել անոնց կրօնքն ու հայրութիւնը :

Խեղճ հայրութիւն. ո՞րչափ շատցած են հրապարակի վրայ քու ցաւերդ հասկացող և քո ազատութեան դեղ ու դարման ցոյց տուողները : Ահա քու գաւազներդ մին ալ, այս տետրակի թարգմանիչը, որ կը յայտարարէ իր գրած յառաջաբանի մէջ թէ «կրօնքը ո՛րքան ջանքով չէ հարուածներ տուած է մեր ազատութեան սուրբ գործին և ո՛րքան սուղի նստած է մեզ կրօնքը» : Եւ կը յարէ թէ «մեր արտաքին թշնամույ ատելութեան» պատճառ դարձած է Յիմա՛ր Պուրկարներ, Սերպեր, Յոյներ և այլն որ այսպիսի պրօպագանդիստներ չունեցաք ձեր մէջ որ կրօնքնիդ փոխելով մահմէտական գաղափար և «արտաքին թշնամույ ատելութիւն»ը վերցունելով ազատութիւն գտնէիք :

Ահա թէ ի՞նչպիսի տետրակներ կը տարածուին Ամերիկայ-գաղթած, մեծ մասով գիւղացի, հայ ժողովրդին մէջ, որ երբ իրենց հայրենիք թիւրքի վերադառնան, օգտուին այդ գաղափարներէ և իրենց կրօնքի համար ի զուր չնեղուին մահմէտականներէն...

Ա՛լ չենք խօսիր թարգմանական թերութիւններին վրայ որոնք ցոյց կուտան թէ թարգմանիչը թէ՛ կրօնական գիրքերին և թէ՛ հայերէն լեզուին շատ հմուտ չէ : Փոխանակ «Եթե թանտնից թարգմանութիւն» ըսելու (այդ անունով ծանօթ է մեր մէջ Ատուածաշունչի այդ թարգմանութիւնը), Սեփթուածինդ կոչուած թարգմանութիւն մը ըսեր է. մեր մէջ հանրածա. նօթ եղած «Պողոմէոս Եղբայրասէր» անունին տեղ «Փիլոմի Ֆիլատէլֆոս» գրած է, ինչպէս եթէ մէկը անգլիերենէ հայերէն թարգմանութեան մը մէջ «Պետրոս առաքեալ»ին տեղ գրէր «Բիթլըս առաքեալ» : «Աւետարան»ն անգամ չի թիւթած է Հին կտակարանի գիրքերին հետ և իր թարգմանութեան նախով, Առեւտարանը քրիստոս 400 տարի առաջ գրեցած է եղբր և Եղբաս գրեր է...

ՄԵՐ «ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ»

Այսօր սկսած ենք Արմենիայի «Բանասիրական» բաժնին մէջ հրատարակել ոչ թէ վէպ մը «Վարպետ փանոս Թովալ. Միքայէլեան» վերնագրին տակ, այլ Վասպուրականի իսկական գործիչի մը նկարագիրը, որը մեր աշխարհակրօններէ անմահ Աւետիսեան գրած

է իր նահատակութենէ 4) ամսի չափ յառաջ, իբրեւ յառաջաբան գրքոյի մը՝ որ Աւետիսեանի նահատակից եղող Սեդրակ Օտեան պատրաստելով նուիրած էր Ուսթա փանոսի յիշատակին և որ 1895 թուականին Սալմաստէն վան գնացող խմբի կոնկրետ նկարագրութիւնը կը պարունակէ խիստ հետաքրքրաշարժ ոճով : Թեւեալ մենք մի օր այդ գրքոյի ալ՝ որ մի քիչ երկար է, պարունակութիւնն իբրեւ «Բանասիրական» գնենք Արմենիայի մէջ երբ հանգամանքները դուրան. առայժմ կը գնենք Աւետիսեանի գրած յառաջաբանը որի վրայ կը հրաւիրենք յատկապէս մեր ընթերցողներին ուշադրութիւնը :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐՄԵՆԻԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Արմենիայի հրատարակման նպաստելու համար մեզ հասած հետեւեալ նշանակութիւնները :

Ա. քաղաքէն 2 Հայերէ 200 ֆր. : Թիւրքիայէն Հայդինուրական մը 120 ֆր. : Շիքակօէն Սիմոն Տոնեան 25 ֆր. և Գրիգոր Պօղոսեան 5 ֆր. : Մարսէյ. լէն անցորդ Զաւէն 10 ֆր. : Խնդիր 1 ֆր. : Բարիկէն Այգաւազ 10 ֆր. : Պրայքընէն Կ. Բաքալեան 7 ֆր. և 50 սնդմ. : Պոսթոնէն Հայկին մը 7 ֆր. և 50 սնդմ. : Գանիլիէն Հայրեանսէր մը 2 ֆր. և 50 սնդմ. : Ազգային մը 2 ֆր. և 50 սնդմ. և Մ. Ս. 2 ֆր. :

ՓՈԹՐԻԿ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

Բարիկ. *** «Արարատեան» ընկերութեան մէջ Արփարի նախագահութիւնը լաւ չենք յիշեր. բայց այդ ընկերութեան անոր նախաձեռնութեամբ ու հիմնադրութեամբ կազմակերպուած ու եւանդուն գործակցութեամբ առաջ տարուած լինելն անուրանալի է : Զերազ ընդունուած է այդ ընկերութեան մէջ հիմնադրութեան յետոյ : Արմենիայի առաջիկայ թիւերին մէջ այդ առթով պիտի հրատարակուին մի քանի տեղեկութիւններ, միմիայն ճշմարտութիւնը պարզելու նպատակով : Յաւալի է որ 20-25 տարի առաջուան պատմութեան մէջ ալ այժմէն իսկ խեղաթիւրումներ կը մտնեն :

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԻ ՌՈՒՍՏՈՒՄԸ ՌՈՒՍԻԱՆ ՄԵՉ

Ռուսիայի հանրային կրթութեան նախարարը պալթիկեան գաւառների գերման նախապտրաստական դպրոցներէն համար նոր ծրագիր մը կը պատրաստէ : Մինչև 1887, այդ դպրոցների մէջ միմիայն գերմաներէն լեզուն կուսուցէր և դպրոցների վարչութիւնն ալ յանձնուած էր քաղաքապետական խորհուրդներին, որոց անդամները մեծ մասով Գերմանացի էին : Այդ թուականէ ի վեր ռուսներէն պարտաւորիչ եղաւ. բայց ռուս կառավարութիւնը դժգոհ է դարձեալ, տեսնելով որ այդ միջոց բաւական չէ Պալթիկ ծովի գերմանական գաւառները ռուսացնելու, մինչդեռ դպրոցների վարչութիւնն ալ հիմա իր վերին հսկողութեան ներքեւ է : Այս պատ-

Հառով հանրային կրթութեան նախա-
րարն որոշեց որ այսուհետեւ դաստիա-
րակի պաշտօն չը տրուի այն Գերման-
ների որոնք միևնոյն ժամանակ բողո-
քական եկեղեցիներին մէջ սարկաւազ
են։ Նոյն դպրոցներին մեծ ուսուցիչնե-
րը միշտ օրթոտքս ունա պէտք է լի-
նին և ուսումները պէտք է աւանդը-
ւին ուսուցիչները լեզուով։ Շաբաթը 4
անգամ միայն գերմաներէն պէտք է
աւանդուի իբրեւ օտար լեզու մը։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պարսկաստանի հետ Ռուսիայի վա-
ճառականութիւնը ցարդ կապուից ծո-
վի ճանրով կը լինի։ Սակայն ի մօտոյ
ճանրայ մը պիտի բացուի որ պիտի
զօրացնէ ուսակաւն յարաբերութիւն-
ները Պարսկաստանի հետ և պարսկա-
կան վաճառականութեան մէջ շատ
կարևոր դերք մը պիտի տայ Ռուսիա-
ին։ Անցեալ տարի բացուեցաւ առա-
ջին մասն այն երկաթուղիի որ Ռու-
սիան կը միացնէր Պարսկաստանի հետ։
Այն է կարսի երկաթուղին (Տփղիս,
Աղեքսանդրոպոլ, Կարս)։ Այս գծի
վրայ առևտուրն սկսելուն պէս հրո-
վարտակ ելաւ շարունակել երկաթու-
ղիի գիծն Երևանի և Նախիջևանի ճան-
քով մինչև Ջուղա, պարսկ սահմանա-
գլխին վրայ։ Հիմա մինչև Երևան քա-
ղաքն երկաթուղին աւարտած է, և կը
յուսացուի որ ամբողջ գիծը պատ-
րաստ պիտի լինի 1902ին։ Որովհետեւ
անդրկասպեան երկաթուղին արդէն
միացած է համառուս երկաթայ գը-
ծին հետ, երկու տարիէն Մոսկուա,
Բէթէրսպուրկ և ամբողջ Ռուսիա ա-
նընդմիջաբար երկաթուղիով հաղոր-
դակցութեան մէջ պիտի լինին Պարս-
կաստանի հետ։ Մոսկուաէ մինչև պար-
սիկ սահմանագլուխ ճանրորդութիւնն
5օր պիտի տեւէ, իսկ Բէթէրսպուրկէն
6օր։ Ապրանքներն ալ 10-12 օրէն
պիտի հասնին նոյն սահմանագլուխը և
ապրանքները նաեւ նաւ փոխադրելու
անպատեհութիւնն ալ պիտի վերնայ։
Երկաթուղիի ուրիշ ծրագիր մ'ալ
կայ, որ առևտրական և ռազմագիտա-
կան տեսակէտով աւելի կարևորութիւն
ունի, այն է ուղղակի կերպով շարու-
նակել Բէթէրսպուրկ-Պարսկ գիծը, որ
անցեալ տարի բացուեցաւ և որ ամե-
նէն կարճ ճանրան է Պարսկաստան
երթալու։ Այս գիծ պիտի բռնէ Կաս-
պից ծովի եզերքը և Աղիտի մօտ
պիտի անցնի Մոսկուայէն անապատին
մէջէն Սաղիան։ Հովտէն մինչև Աստա-
րա, այսպէս միացնելով պարսկական
և ուսակաւն սահմանագլուխները։
Բայց Ռուսիա մտադիր է նաև այս
յառաջացեալ գիծերը տանիլ մինչև
Պարսկաստանի ներսերը, փոխանակ
սահմանագլուխն վրայ կեցնելու։

ԹԻԻՐԲԻՍԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պէյրութէն կը հաղորդեն թէ քրիստոն-
եայները և մահմետականները սաստիկ
յուզուած են իրար դէմ, ամեն իրիկուն
մէկ երկու սպանութիւն կը պատահի։

Նոյեմբեր 1ին, Պէյրութի պատերին վրայ
ձեռագիր յայտարարութիւններ փակ-
ցուած էին որոնք քրիստոնեայները սպան-
նելու հրաւերներ էին։ Տեղական իշխա-
նութիւնները պատերի վրայէն փրցուցին
այդ յայտարարութիւնները։ Հայֆաի առ-
կարգութիւններին պատճառով ձերբա-
կալուած 60 քրիստոնեայներ Պէյրութ
բերուած են դատուելու համար։

Աղեքսանդրէթէն կիմացուեն թէ
Կիլիկիայի ջուրերը գտնուող ուսակաւն
մարտանաւերը հոկտ. 15/28ին մեկնելու են
Աղեքսանդրէթէն Յունաստանի ջուրերն
երթալու համար ուր թնդանօթի փորձեր
պիտի կատարեն։

Ռուսիա իմացուցած է Բ. Դրան թէ
մտադիր է ուսակաւն նամակատուն մը
բանալ Նորուսադէմի մէջ ինչպէս որ Ֆրան-
սացիները բացին իրենց համար։ Կըսուի
թէ Անգլիացիներն ալ թէ՛ Նաֆաի և թէ՛
Նորուսադէմի մէջ անգլիական նամակա-
տուններ (փոստ) պիտի բանան։

Թիւրքիա մտցուած երկրագործա-
կան գործիքները 10 տարի ևս ազատ
պիտի մնան մաքսատուրք վճարելէ, կայ-
սերական նոր իրատէի մը համաձայն։

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ
ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիր-
քերը որոնց առջեւ նշանակուած գի-
րքերն մէջ հաշուուած է նաև զրկե-
լա փոստի ծախքը։

Ծրարները ապահովագրուած
(recommandé-registré) ստանալ ու-
զոյնները պէտք է որ ամեն մէկ ծրա-
րի (մինչև 2 քիլո) համար 25 սանթիմ
ապահովագրութեան ծախքը վճարեն։

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծա-
խու գտնուած գիրքերի մանրամաս
ցուցակը հրատարակուած է Արմէնիայի
14րդ չըջանի 77, 78, 79, 80 և 81
թիւերին մէջ։

Այդ թիւերէն յատկապէս աւելի
տպած լինելով, պատրաստ ենք ձրիա-
պէս զրկել անոնց որոնք կը փափա-
քին մեր գրացուցակներ ունենալ,
եթէ գոնէ 50 սանթիմ զրկելով գիրք
ուզեն մեզնէ նախապէս այդ ուզուած
գրքի ծրարին մէջ գրուելով կը շը-
կուին գրացուցակներն ալ։

Ամեն երկրի փոստերը, քանի՜ սան-
թիմի համար ալ լինի, մանտաղը
փոստ կուտան մեզ վճարուելու համար
Մարսէլի մէջ։

ՊԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

(Յատկապէս պատրաստուած Ամերի-
կայի Միացեալ Նահանգաց Հայ գաղ-
թականներուն կեանքի, ժամանակի և
գրամի խնայողութիւն ընել տալու
հարկ եղած դիւրութիւններն ընծա-
յելու համար)։ Աշխատասիրեաց
Պետրոս Ռ. Թորոնտան։ Տպագր-
ելու Երրորդ, Էլիաս Խալաւ և ընկ. 1897։
Ամերիկա գնացող Հայերին և կամ
արդէն հոն գտնուողներին համար շատ
կարևոր գիրք է։ Գինն է 1 ֆրանկ
և 25 սանթիմ։

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՆՆՈՒԱՅ
ՄԻ ԻՐԱՎԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը
ներկայացունէ ընտանեկան տխուր
պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ
անբարոյական մի հայր իւր ապակոն-
ուած վարքուբարքով որչա՞փ չարիք-
ների պատճառ դարձած է և վերջ ի
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով
սպաննուած և անհետացած է աշ-
խարհէ։ Գին 1 ֆրանկ։

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱՐ ՈՏԱՆԱՌՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրե-
նասիրական ոտանաւորներէ մի քանի
ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իբ-
րեւ նմոյշներ զանազան քաղաքների
մէջ և զանազան տպաւորութիւնների
տակիւրերէն գրած ոտանաւորներին
որոնք ժամանակին հրատարակուած չի
լինելով կորսուած են այժմ։ Այն մի
քանի ոտանաւորներ որոնք իբրեւ նմա-
յի ամփոփուած են այս տետրակի մէջ,
ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պոլսու տը-
պագրուած աղգային երգարաններին
մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւնն
վաղուց արդէն արդիւնուած է, և Ասիա
և Արմենիա լրագիրներին մէջ։ Նմոյշներ
մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տը-
րած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորնե-
րն ինչ տպաւորութիւնների տակ ներշն-
չուելով գրուած են։ Գին 15 սանթիմ։

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ (ԶԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՑԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ԿԵՐՏԻՑ ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

1894

Պուլկարիայի անկախութեան հե-
րոսներէ մէկին, Ջաքարիա Սթոյա-
նովի, որ իր ընդունակութեան շնոր-
հով յաղորեցաւ մի լեռնաբնակ գիւ-
ղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզ-
հետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յե-
ղափոխական գործիչ, խմբագրապետ
և վերջապէս ազատ Պուլկարիայի Ազ-
գային Ժողովի նախագահ դառնալ
խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրու-
թիւնն է, ուր ուշադրութեան արժանի
տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկա-
րիան թիւրքի լուծէն ազատելու աշ-
խատող պուլկար հայրենասէր յեղա-
փոխականների գործունէութեան ըմ-
պին։ Սկիզբը գրուած է նաեւ հեղի-
նակին, Բրոֆէսէօր Լուի Լըժէի, և
Թարգմանչին միջեւ եղած թղթակ-
ցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգ-
մանութեանն առթով։

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ
իր յառաջաբանի վերջ թէ «Ջար-
մանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ըն-
թերցողների հետաքրքրութիւնը
չարժի պետական մարդ դարձած մի

գիւղացիի այս վաւերական պատմու-
թեան վրայ»։

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ
1 ֆրանկ և 40 սանթիմ։

Տարածելու համար մեծ քանակու-
թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը
լինի։

(Պարսկաստանի Հայերին հաւար
1 ֆրանկ է։

Առձեռն ամերիկեան ԲԱՌԱՐԱՆ
ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ. (Յատ-
կապէս պատրաստուած Ամերիկայի
Միացեալ Նահանգաց մէջ գտնուող
հայ գաղթականներէն գործաւոր և
բաղդատաբար քիչ ուսեալ դասակար-
գին Անգլիերէնի մէջ աւելի յառաջ-
դիմելուն նպաստելու համար)։ Աշխա-
տասիրեց Պետրոս Ռ. Թորոնտան։
Կը պարունակէ աւելի քան 25,000
բառեր։ Նիւ Երրորդ, Էլիաս Խալաւ և
ընկ. 1899։

(«Պիտանի գիտելիքներ») և «Ինք-
նուսուցիչ անգլիերէն լեզուի»ի հեղի-
նակ Տիար Պ. Ռ. Թորոնտանի Յրդ
աշխատասիրութիւնն է այս որ կը հը-
րատարակուի Նիւ Երրորդի մէջ ինչպէ-
ս արդէն ծանուցուած էր։ Աշխատա-
սիրողն իր աչքի առջև ունենալով այս
կէ առաջ հրատարակուած անգլիերէ-
նէ հայերէն բառարանները, ջանա-
ցած է լաւագոյն բան մը արտադրել
իր գծած սահմանին մէջ որի մասին
բացատրութիւններ տրուած են գիր-
քի յառաջաբանին մէջ, ինչպէս և
«Անգլիերէն և հայերէն ցարդ հրա-
տարակուած բառարաններու բաղդա-
տական քարտեզ»ին մէջ որ առանձին
տպագրուած է։ Անգլիերէն ամեն մէկ
բառի առջև իր հնչումը գրուած է
հայերէն տառերով։

Այս բառարանն որ իր յառաջաբանի
և յաւելուածներէ զատ, 360 երկիւղեան
երեսներէ կը բաղկանայ փայլուն
թուղթի վրայ գեղեցիկ տպագրու-
թեամբ և կազմով, կը ծախուի Ուէսթ
Հոպքընի մէջ հեղինակին քով 2½
տոլարի։

Կարելի է նաև ստանալ Արմէնիայի
խմբագրատունէն 13 ֆրանկով Մար-
սէլի մէջ. իսկ Մարսէլէն դուրս շը-
կուելու համար, փոստի ծախքովը
մէկտեղ կարժէ 13 ֆր. և 80 սանթիմ.
փոստին արձանագրել տրուած (re-
gistered) զրկուելով 14 ֆրանկ)։

ՇԷՔՍԻՐԻ ՀԱՄԼԷՐԸ

Շէքսպիրի ՀԱՄԼԷՐԸ որ արեւմտե-
ան աշխարհագրա լեզուով հայերէնի
թարգմանած է քաջ անգլիագէտ
Տիար Դարեգին Յ. Փափագեան, կա-
րելի է ստանալ նաև Արմէնիայի խմբ-
ագրատունէն։

Տպագրուած է վիէննայի Միլիթար-
եան տպարանը, մաքուր թղթի վը-
րայ և ունի մեծ ութածաւ գիրքով
183+ի Գ. երես։

Գինն է 2 ֆրանկ և 50 սանթիմ։

ՅՆՈՐԷՆ—ԻՄՔԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Le Gérant: François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie du Midi